

SIIRTOLAISUUS - VÄLIVAIHE VAI VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Asennoituminen siirtolaisuuteen on viime aikoina muuttunut selvästi ulkomais-
ta työvoimaa vastaanottaneissa Keski-Euroopan maissa. Viime marraskuussa Saksan
Liittotasavalta käytännöllisesti katsoen lopetti ulkomaisten työntekijöiden maahan-
muuton. Pääasiassa tästä syystä maastamuutto väheni kuluvan vuoden alkupuolis-
kolla tammi-kesäkuuhun 1973 verrattuna Turkissa 77 prosenttia ja Jugoslaviassa pe-
rästi 83 prosenttia.

Maahanmuuttoa on jo aikaisemmin rajoitettu Sveitsissä, Isossa - Britanniassa ja
Pohjoismaissa. Heinäkuussa 1974 Ranskan hallitus päätti, ettei ulkomaista työvoimaa
oteta toistaiseksi vastaan. Myös Itävallassa, Belgiassa ja Hollannissa on vastaavan-
lainen päätös tehty tai tekeillä. Näin ollen Euroopan siirtolaisvirrat, jotka vielä
viime vuonna siirtelivät toista miljoonaa ihmistä etenkin EEC:n ulkopuolelta Talous-
yhteisön alueelle, ovat nyttemmin tyrehtymässä lähes olemattomiin.

Merkille pantavaa on, että ulkomaisen työvoiman tarve ei ole äkillisesti vähen-
tynyt Keski-Euroopan työmarkkinoilla. Itse asiassa työvoiman kysyntä on edelleen
voimistumaan päin. Maahanmuuttorajoitusten syyt ovat näin ollen ensi sijassa sosi-
aalisia ja poliittisia. Selvimmin tämä käy ilmi Sveitsissä, jossa toimeenpannaan
tässä kuussa erikoislaatuinen kansanäänestys. Siinä nimittäin ratkaistaan, joutuuko
lähivuosina yli puoli miljoonaa siellä jo pitkäänkin asunutta ulkomaalaista lähte-
mään maasta. Vastaavanlainen, epäinhimilliseltä tuntuva kansanäänestysaloite hy-
lättiin heinäkuussa 1970 vain niukalla ääntenemmistöllä.

Ulkomaisen väestöosan kasvu on saanut aikaan sosiaalisia jännitystiloja eri-
tyisesti seuduilla, joilla on runsaasti siirtolaisia. Siirtolaisten asumista, koulutusta,
kulttuuritoimintaa yms. koskevat vaatimukset ovat lisääntyneet sitä mukaa, kun
heidän maassaoleskelunsa on pidentynyt. Isäntämaan yhteiskunnan mahdollisuudet
huolehtia näistä kasvavista tarpeista eivät sitä vastoin näytä lisääntyneen samassa
suhteessa. Siirtolaisuuspoliittisissa kannanotoissa on sen tähden alettu panna enem-
män painoa siirtotyövoimasta aiheutuviin sosiaalisiin ongelmiin kuin sen avulla saa-
tavaan taloudelliseen hyötyyn.

Perinteisten työvoimanlähteiden ehtyessä elinkeinoelämä joutuu etsimään uusia
vaihtoehtoja. Eräs mahdollisuus on hankkia työvoimaa paitsi kotimaisista reserveistä

kunkin työmarkkina-alueen heikoimmin kehittyneiltä seuduilta. Pohjoismaisten työmarkkinoiden puitteissa tällainen kehitys on jo alkanutkin, sillä muuttoliike työttömyyden vaivaamasta Tanskasta Ruotsiin on vilkastunut merkittävästi viime kuukausina. Keski-Euroopan yrittäjät puolestaan saattavat piankin ryhtyä värväämään väkeä EEC:n köyhimmistä jäsenmaista esim. Italiasta, Irlannista ja Isosta-Britanniasta.

Toinen mahdollisuus on automaation lisääminen ja muu tuotantotoiminnan järjestyttäminen niin, että olemassaolevat työvoimavarat riittävät taloudellisen kasvun ylläpitämiseen. Tämä vaihtoehto vaatii kuitenkin aikaa ja suuria investointeja - eivätkä kehittelytyön tulokset ole taattuja etukäteen.

Kolmas mahdollisuus on, että tuotantolaitoksia ja työtilaisuuksia sijoitetaan maihin, joissa on runsaasti työvoimaa. Pääomien siirtoon liittyy kuitenkin monia ongelmia, jotka silti lienevät helpommin ratkaistavissa kuin työvoiman kansainväliseen liikkuvuuteen liittyvät pulmat. Eräs ongelma on ulkomaisiin sijoituksiin liittyvä riski, joka esim. tiettyjen Välimeren maiden vähemmän vakaissa poliittisissä olosuhteissa voi olla värsin huomattava. Toinen ongelma on ammattityövoiman puute ja näin ollen työvoiman alhainen tuottavuus. Kyetäkseen sijoittamaan tuotantotoimintaa vähemmän kehittyneisiin maihin yrittäjät tarvitsevat näin ollen oman maansa hallitukselta mm. takuuta kansallistamisriskiä vastaan sekä tukitoimia, joilla kompensoidaan alhainen tuottavuus ainakin toiminnan alkuvaiheessa.

Ulkomaiset sijoitukset eivät aina ole pulmattomia myöskään vastaanottavan maan kannalta. Perustettava teollisuus ei ehkä vastaa maan kehitystarpeita tai siitä koitua hyöty jää sille vähäiseksi. Maasta- ja maahanmuuttovaltioiden välille olisikin sen tähden saatava aikaan teollista yhteistyötä, jonka puitteissa vähemmän kehittyneelläkin maalla on mahdollisuus osallistua po. teollisuutta koskevaan päätöksentekoon ja valvontaan. Tässä mielessä suositeltavia ovat ns. "joint ventures", yhteishankkeet, jollaisesta meillä Suomessa Saab-Valmet on myönteinen esimerkki.

Monet hallitukset ovat ilmoittaneet edistävänsä mieluummin pääoman siirtoja kuin työvoiman liikkuvuutta. Siitä huolimatta maasta- ja maahanmuuttovaltioiden välillä ei ole toistaiseksi saatu aikaan mainittavaa teollista yhteistoimintaa. Pisimmällä ollaan nähtävästi Suomen ja Ruotsin välisessä yhteistyössä. Sen edelleenkehittäminen varten meidän pääministerit päättivät äskettäin asettaa erityisen työryhmän. On mahdollista, että se ratkaisumalli, johon Suomen ja Ruotsin välillä nyt käynnistettävissä neuvotteluissa saatetaan päätyä, tarjoaa esikuvia muidenkin maasta-

ja maahanmuuttovaltioiden välisille yhteistyöhankkeille. Sen tähden ei ole pelkästään omien kansallisten etujemme kannalta välttämätöntä, että em. työryhmän työskentelyä valmistellaan Suomen taholta erityisellä huolella.

Euroopan teollisuusvaltiot eivät vaine taloudellista lähitulevaisuuttaan vaarantamatta luopua 12--14 miljoonasta ulkomaisesta työntekijästään. Näin ollen - vaikka joukkoliikenedinnän aika olisikin nyt päättymässä - siirtolaisuutta tuskin voitaisiin luonnehtia pelkäksi välivaiheeksi maanosamme taloushistoriassa. Miten välttämättömäksi työvoiman kansainvälinen liikkuvuus vastaisuudessa koetaan, riippuu puolestaan paljolti siitä, kykenevätkö teollisuusmaat ja vähemmän kehittyneet maat saamaan aikaan teollista ja kaupallista yhteistoimintaa molemmipuoliseksi hyödykseen.

SIIRTOLAISUUS VÄESTÖPOLIITTISILLA PÄIVILLÄ

Kansallisia väestöpoliittisia ongelmiamme - työvoimapulaa, alhaista syntyvyyttä, väestön alueellista ja ikärakenteellista epätasaisuutta sekä suhtautumista siirtotyövoimaan - tarkasteltiin kansainvälisten taustatietojen valossa Väestöliiton järjestämillä väestöpoliittisilla päivillä Finlandia-talossa 7 - 8.10.1974. Kaksipäiväinen tapahtuma oli suomalainen vastine YK:n väestövuoden merkeissä pidetylle Bukarestin väestökongressille.

Myös Suomen väestöpoliittisilla päivillä oli siirtolaisuus keskeinen aihe. Julkaisemme siirtolaisuutta - myös maan sisäistä muuttoliikettä - koskevat puheenvuorot joko referoituina tai suorina lainauksina. Projektinjohtaja Altti Majavan siirtolaisuuteen keskittynyt puheenvuoro on julkaistu erillisessä.

Prof. KAI SIEVERS totesi muuttoliikkeen Ruotsiin ja kasvukeskuksiin olleen niin nopeata, että erilaisten kitkailmiöiden syntyminen on ollut välttämätöntä. Maassamuutto ja maastamuutto vaativat sopeutumista sekä muuttajilta että jäljellejääneiltä, koska mm. muuton seurauksena myös jäljelle jääneen ympäristön taloudellinen,